

ПРАВА, ОБВРСКИ И ОДГОВОРНОСТИ НА ЧЛЕНОВИТЕ НА ОРГАНОТ НА УПРАВУВАЊЕ ВО ЈАВНИТЕ ЗДРАВСТВЕНИ УСТАНОВИ

Кристина Мишева

Доцент

Правен Факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

kristina.miseva@ugd.edu.mk

Самир Латиф

Директор на УСАИД проект за инвестиции во чиста енергија

Предавач на Универзитет Американ Колеџ -Скопје

Апстракт

Целта на овој труд е да се дефинираат законските и договорните права, обврски и одговорности на членовите на органот на управување (директорите) на јавните здравствени установи во Р. Македонија. Имено, согласно Законот за здравствена заштита правата и обврските на директорите на јавната здравствена установа се уредуваат со менаџерски договор. Според ова не станува збор за типски договор, тука за договор во кој права и обврски на членовите на работодавачот орган се уредуваат исклучиво помеѓу работодавачот и директорите. Оттука, фокусот на овој труд е да се даде одговор на прашањата дали начинот на организирање и извршување на работата на директорите согласно овој тип на договор, директорите ги става во поповолна положба или целта е да се зголеми нивната одговорност према установата, да се воспостави систем на checks and balances во донесувањето и имплементирањето на одлуките или целта е да со именувањето на стручен менаџерски тим да се зголеми конкурентноста на јавната здравствена установа.

Исто така, истражувањето треба да даде одговор до каде се простираат овластувањата на директорите/менаџерите^{1*} во јавните здравствени установи, дали и кога важат одредбите на Законот за работни односи кои се однесуваат на менаџерските договори? Дали Управниот одбор на јавните здравствени установи може да се преслика како орган на управување регулиран во Законот за трговски друштва.

***Клучни зборови:** директори/менаџери, членови на органот на управување, менаџерски договор, Закон за здравствена заштита, Закон за работни односи, Закон за трговските друштва..*

POWERS, DUTIES AND RESPONSIBILITIES OF THE MEMBERS OF THE MANAGEMENT BODY OF THE PUBLIC HEALTH INSTITUTIONS

Kristina Misheva,

PhD, Assistant professor

Faculty of Law Goce Delcev University in Stip

Samir Latif

PhD, Director of USAID Clean Energy Investment Project

Lecturer

American College University in Skopje

*Авторите за целите на ова истражување, поимите директор со менаџер ги поистоветуваат. Сепак, читателот треба да има во предвид дека Законот за здравствена заштита не користи термин менаџер.

Abstract

This paper aims to define the powers, duties and responsibilities of the members of the management body (directors) of the public health institutions in R. Macedonia. According to the Law on health protection, the rights and duties of the members of the management body are regulated with a management agreement. Furthermore, by its nature this is not a regular/standard agreement but sui generis agreement by which the rights and duties of the member of the management body are arranged between the director and the employer. For this reason, this paper will analyze the main issues that are related to the work and performance of the board members, fulfilling the duties of the directors. Additionally, does the given status by this agreement gives a privilege to the members of the board or the aim of this is to increase the responsibility to the institution and to establish checks and balances system in the process of making and implementing their decisions or the aim is to increase the competition of the public health institution in the health sector.

Also, this paper will try to identify the powers of the directors given by the various laws, the charter of the institute and the management agreement.

Keywords: *managers, Powers, duties, members of the management bodies, Law on health protection, Labour Law, Company Law.*

1. Краток историски вовед во регулирањето на јавните здравствени установи во Р. Македонија

Секој модерно организиран општествен систем има воспоставено круцијални столбови над кој се надоградува и развива, здравствениот систем и заштита на здравјето на човекот и неговото унапредување е иманентен столб на едно модерно и развиено општество.

„секој има право на заштита на здравјето“

Република Македонија на сите граѓани им го обезбедува правото на заштита на здравјето согласно Уставот и законите (општите и посебните) и подзаконските акти, и ги регулира правата за заштита и унапредување здравјето на поединецот, семејството и заедницата согласно европските и меѓународните стандарди. Но сепак остварувањето на европските и меѓународно правила би било невозможно да се реализираат ако истите не транспонираат во

националното законодавство или доколку не се ратификувани потпишаните меѓународни договори.

Македонскиот закон за здравствена заштита дозволува различни форми на основање на здравствени организации², па земајќи во предвид дека тоа би го обременило истражувањето, авторите акцентот го ставија на болниците како форма на јавна здравствена организација или т.н секундарно здравство (болниците). Основањето и управувањето на јавните здравствени установи во Република Македонија е регулирано со Законот за здравствена заштита на Р. Македонија³ и Законот за установите⁴. Имено, јавна здравствена установа може да основа Владата на Р. Македонија.⁵ Додека претставувањето и застапувањето на установата, одлучувањето и управувањето е доверено на раководниот орган⁶ односно органот за управување⁷.

2. Работоводен орган на јавната здравствена установа (именување, именување, состав, права, овластување и разрешување)

Со болницата раководи директор, односно директорите. Оттука може да зборуваме за суштинска законска промена во однос на начинот на раководење на јавната здравствена установа во Р. Македонија од осамостојувањето до денес. Имено, Законот за здравствена заштита од 1991 година во чл. 137 ги определуваше условите за именување и разрешување на директорот на јавната здравствена организација, но не упатува на законски овластувањата и одговорностите на раководниот орган (директорот), туку на

²На пример земајќи ја во предвид природата на здравствена дејност која ја вршат и пружаат може да бидат основани како: здравствена станица; здравствен дом; болница (општа и специјална); медицински центар; завод; институт; клиника; клинички центар; аптека; природно лекувалиште и други организации кои вршат здравствена дејност (види повеќе чл. 95 од Законот за здравствена заштита од 1991 година бр. 38/91, 46/93, 55/95, 10/04), според лицата кои ги основаат може да се поделат на: јавни, задружни, мешовити и приватни (види повеќе чл. 90 од Законот за здравствена заштита од 1991 година) итн.

³Првиот Закон за здравствена заштита на Република Македонија, е донесен веднаш по осамостојувањето во 1991 –ва година и има неколку измени и дополнувања. Додека, во 2012 година донесен е, сега актуелниот, закон за здравствената заштита на Р. Македонија и кој досега е рекордно има 11 измени и дополнувања.

⁴Законот за установите, Службен весник на Р. Македонија бр. 32/05

⁵Чл. 57 ст.2 од Законот за здравствената заштита на РМ службен весник на РМ 43/12, а во врска со чл. 14 од Законот за установите, Службен весник на Р. Македонија бр. 32/05, 51/11.

⁶Види чл.104 ст.1 од Законот за здравствена заштита бр. 43/12

⁷Види чл. 40 и чл. 41 од Законот за установите .

Заклучок

Формалното раководење, застапување и управувањето со јавните здравствена установи е доста комплексно, особено кога се обидуваме да го концептуализираме и да го направиме адекватно за да дадеме целисходен теоретски пристап и практични совети и солуции за „ добро раководење и управување“. Сепак авторите се обидоа да дадат една генерална рамка при тоа укажувајќи на предностите и слабостите од формалното раководење, застапување и управување со јавните здравствени установи во секундарното здравство, со оглед на тоа дека е тешко да се избегне политичкото влијание врз начинот на раководење и управување со јавните здравствени установи, како последица на што често се преклопуваат компетенциите и надлежностите од една стана и не се јасно дефинирани од друга страна, на менаџерот и раководниот орган, членовите на управниот орган и овластувањата кои ги има управниот орган како колективен орган. Секако, системските промени во македонскиот здравствениот систем придонесоа до создавање конкуренција помеѓу приватните и јавните здравствени установи, а со установите кои даваат болнички услуги се сметаат како категорија за која има поголеми трошоци за одржување. Затоа реорганизацијата на менаџментот, начинот на управувањето и приватизацијата на јавните здравствени установи условува силна политичка поддршка која ќе биде резистентна на интересните групи.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

- Baez-Camargo C, and Jacobs E. 2011. A Framework to Assess Governance of Health Systems in Low Income Countries . Basel Institute on Governance
- Caulfield, T., Hort, K.: Governance and stewardship in mixed health systems in low- and middle-income countries, Nossal Institute for global health, N. 24 , December 2012
- Health Systems Governance for Universal Health Coverage, Action Plan, Department of Health Systems Governance and Financing, World Health Organization, 2014
- Misheva, K: The influence of the EU health policy on the process of the public health system reforms in the Republic of Macedonia, Conference “ EU law and comparative law issues and challenges, Osijek, 6-7 April 2017
- Беличанец, Т., Недков, М. (2009) Право на друштвата – книга втора, Скопје

- Закон за здравствената заштита, Службен весник на Р. Македонија бр. 38/91, 46/93, 55/95, 10/04, 84/05, 111/05, 65/05, 5/07, 77/08, 67/09, 88/10, 44/11 и 53/11 – вон сила
- Закон за здравствената заштита, Службен весник на Р. Македонија, бр. 43/12, 145/12, 87/13, 164/13, 39/14, 43/14, 132/14, 188/14, 10/15, 61/15, 154/15, 192/15 I 37/16.
- Закон за установите, Службен весник на Р. Македонија бр. 32/05, 51/11.
- Закон за работните односи (пречистен текст), Законодавно-правна комисија на Собранието на Република Македонија 22.09.2015 година
- Закон за трговските друштва, службен весник на Р. Македонија бр. 28/2004, 84/2005, 25/2007, 87/2008, 42/10, 48/10, 24/11, 166/12, 70/13, 119/13, 120/13, 187/13, 38/14, 41/14, 138/14, 88/15, 192/15, 6/16, 30/16
- Статут на ЈЗУ Клиничка болница –Штип, бр. 01-3046, Ноември 2012 година
http://who.int/universal_health_coverage/plan_action-hsgov_uhc.pdf
<http://www.oecd.org/els/health-systems/governance-health-systems.htm>